

Philip Pullman

Het Boek van Stof

Het rozenveld

Vertaald door Mario Molegraaf

2025 Prometheus Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

Oorspronkelijke titel *The Book of Dust. The Rose Field*

© 2025 Philip Pullman

© 2025 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en Mario Molegraaf

Omslagontwerp en -beeld Moker Ontwerp

Foto auteur Michael Leckie

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 6109 5

EERSTE DEEL

1

Wezens van een ander soort

‘Wie dan?’ vroeg Lyra. ‘Wie wacht er?’

‘Ik,’ zei Nur Huda, ‘en mijn dæmon, Jamal, maar ze zullen niet...’

‘Is hij hier? Is je dæmon hier?’

‘Ja, maar ze laten hem niet... laten mij niet...’

Lyra hield halt. Het maanlicht scheen vol in het gezicht van het jongere meisje en glinsterde op de lip waarop ze beet en op de niet vergoten tranen in haar ogen. Overal om hen heen waren omgevallen zuilen van marmer, beelden van lang vergeten koninginnen of goden, sommige nog intact, en muren en bogen en zuilengalerijen, schitterend wit glanzend waar de maan ze raakte, tussen grillige schaduwen van peilloos zwart waar dat niet gebeurde.

‘Wie zijn zij dan?’ vroeg Lyra.

‘Alleen maar stemmen. Ik weet het niet! Het is net een oorlog hierbinnen. Ze vechten, en ik weet niet waarom, ik weet niet wie ze zijn en ik kan ze niet zien. Ik ben zo bang. Alleen stemmen. Ik kan ze niet zien.’

‘En zij laten ze je wat niet doen? Je dæmon weghalen, is dat het? Ze houden hem gevangen?’

Nur Huda knikte. De beweging schudde een traan uit één oog en ze veegde die weg met de hiel van haar hand.

‘En hoe wist je hoe ik heette?’

‘Je dæmon heeft het me verteld. Pan. Hij zei dat je zou komen.’

‘Pan? Heb je Pan *gezien*? Waar? Is hij hier?’

Lyra’s gretigheid was zo plotseling en hartstochtelijk dat ze niet eens merkte de arm van het meisje te hebben gegrepen. Nur Huda trok zich terug, haar ogen wijd open van schrik.

Lyra liet los. ‘O, het spijt me, ik wilde je niet laten schrikken... Alleen, ik heb hem heel deze weg gevolgd, in een poging hem te vinden, en als hij niet hier is...’

Maar ze had te snel gesproken, te ongeduldig. Het meisje had honger en was moe en vreselijk alleen.

Ze zou gaan huilen, dus omhelsde Lyra haar en zei: ‘Laten we gaan zitten. We zijn allebei uitgeput en bang. Vertel me maar alles wat je is overkomen. Ik zal je niet in de rede vallen, dat beloof ik.’

Ze streken neer op een afgebrokkelde stenen rand rond een bassin waar ooit een fontein had gespeeld. Er stortte nog steeds een straaltje water uit het door de tijd besmeurde masker van een satyr. Het water moest uit zijn mond hebben gegutst toen het bassin werd gebouwd, en de bron die het voedde, stroomde nog steeds. Nur Huda draaide zich om, schepte een handvol water op en dronk ervan. Lyra deed hetzelfde. Het was ijskoud en schoon, en ze dronk nog wat. Ze had geen idee dat ze zo’n dorst had.

‘Waar kom je vandaan?’ vroeg Lyra.

‘Uit Bagdad met mijn familie. Maar we zaten in een boot en die zonk, en toen ik naar de kust zwom, ontdekte ik dat Jamal weg was. Volgens mij was hij dood, wat inhield dat ik ook dood was, en ik was erg bang. Ik was een poosje alleen. Ik wist niet wat ik moest doen. Maar toen vond Pan me: ik sliep op een heuvel en hij waakte over me, en toen ik wakker werd, vertelde hij me over jou en we dachten dat Jamal misschien naar deze plek zou gaan, dus gingen we hiernaartoe. Pan was bij me, dus het leek er niet op of... je weet wel.’

‘Jamal is je dæmon?’

‘Ja.’

‘Wat zei Pan?’

‘Hij zei op zoek te zijn naar iets wat jij kwijt was.’

‘Heeft hij je verteld wat dat was?’

Nur Huda schudde haar hoofd. ‘Hij zei vóór jou te komen om het te vinden en het veilig te bewaren. In het oosten, waar de rozen vandaan komen, dat zei hij. Maar hij vertelde me dat je snel hierheen zou komen en ik je zou herkennen omdat je geen dæmon had, net als ik...’ Haar stem was onvast.

‘En... is Jamal hier?’

‘Nee. Volgens mij niet. Er is iets gebeurd. Een man kwam uit de woestijn en verstopte zich voor een gigantische vogel, en toen zag hij dat Jamal dichtbij was, en greep hem voor ik hem kon bereiken.’

‘Een man? Was hij een van de stemmen?’

‘Nee. Alleen een man. Hij zag eruit als een Scyth, ik weet het niet, misschien Chorasmissch...’

Lyra knipperde met haar ogen van verbazing.

Nur Huda zag het en vervolgde: ‘Ik weet het niet. Hij is misschien toch niet echt. Hij heeft maar één oog... De vogel jaagde op hem. Die was zo groot dat hij bij het overvliegen de hele lucht verduisterde. Ik dacht dat de man Jamal misschien pakte om hem aan de vogel te geven als een – als een, je weet wel, wanneer je iets naar een wolf gooit om hem af te leiden...’

‘Een lokvogel?’

‘Dat woord kende ik niet. Ja, klopt. Ik weet het niet, het spijt me! Ik ben zo bang...’

‘En je zei dat het hier net een oorlog is... Wat bedoelde je? Dæmonen die met andere dæmonen vechten, zoiets?’

‘Het is me niet duidelijk. Alleen dat de lucht soms vol geschreeuw en woede en gehuil is. Waarschijnlijk geen dæmonen. Er zijn hier eigenlijk niet veel dæmonen. Alleen de stemmen...’

‘Wat zeggen ze? Welke taal spreken ze?’

‘Allerlei talen. Ze fluisteren. Soms denk je dat het insecten zijn, misschien krekels, cicaden, en dan hoor je ze echte woorden zeggen...’

‘Wanneer spreken ze?’

‘Je kunt ze nu horen.’

Lyra luisterde. De stilte was immens. Het was het soort nacht dat je de planeten tussen de sterren kunt horen bewegen. Ze vergeleek het met de stilte in de wereld van de doden, maar dat was een gesloten stilte, waar niets leefde, en die wereld was muf en benauwd, hoe onmetelijk ook. Maar de stilte in al-Khan al-Azraq was open, en ook niet echt stilte. Er waren krasjes, ritseltjes en klikjes en raspjes, geen van alle luider dan een beetje zand dat op de huid van een kleine trom valt, en ze betekenden allemaal... niets. Ze herinnerde zich een nacht een paar jaar eerder, in Oxford, toen ze had gedacht dat alles een betekenis had, en had beseft hoe ze het zou kunnen begrijpen. Maar dat was voor ze Gottfried Brande en Simon Talbot had gelezen, in een tijd dat Pan nog gelukkig met haar was.

‘Je kunt ze niet horen?’ vroeg Nur Huda.

Ze sprak aarzelend, wilde graag dat Lyra haar zou geloven, en Lyra zag hoe jong het meisje was, en hoeveel ze had geleden, en voelde hoe stevig Nur Huda haar arm nog steeds vasthield.

‘Ja, een beetje wel, maar ik weet niet wat ze zeggen. Is dit de beste plek om naar ze te luisteren?’

‘Het lukt beter op de markt. Deze kant op.’

Ze moesten over de gevallen stenen klauteren en zich een weg banen rond de kapotte muren van een basiliek voor ze bij een open gebied kwamen dat eruitzag als een marktplein, een openbare ruimte om te vergaderen: een forum.

Het zand onder de voeten was zo fijn en wit dat het pas gemalen meel had kunnen zijn. In het midden van het forum was er een sokkel waarop ooit een beeld had gestaan. Het beeld zelf lag er in drie stukken naast, omgekieperd door een aardbeving, misschien: een bebaarde god met blinde ogen die naar de maan staar-

den. Lyra en Nur Huda gingen op zijn gespierde borst zitten. Er bewoog niets op het forum, nergens een teken van leven, en alles in de buurt was doordrenkt van maanlicht en bevroren in stilte.

Lyra werd zich geleidelijk meer bewust van de krassende ritseltjes, het schrapen van insectenklaauwen, het klikken en ruisen als droge bladeren in een porseleinen kom die door een briesje worden beroerd. Door de arm van het meisje die tegen de hare drukte, haar vlees warm in de koude lucht, beseftte Lyra enigszins wat hun dæmonen moesten voelen, zo naakt en kwetsbaar, zonder het stevige gemak van een menselijk lichaam.

Ze hield haar adem in om iets te zeggen, maar Nur Huda fluisterde: 'Ssst...'

Lyra hoorde geen afwijkingen in het lichte gekras en geschraap. Ze deed moeite om beter te horen, en probeerde haar oren te richten op wat er ook was, en herinnerde zich toen dat Giorgio Brabandt haar had verteld hoe ze het geheime bondgenootschap kon zien: *je moet het van opzij bekijken*, had hij gezegd. *Uit je ooghoeken. Dus je moet er vanuit de hoek van je geest over nadenken. Het is er en het is er niet, allebei tegelijk.*

Natuurlijk. Ze moest er geen moeite voor doen. Ze moest luisteren alsof ze de alethiometer op de oude manier aflas, of het niets betekende, en of het wel zo was. Ze ontspande haar geest en haar ogen en haar oren, en liet de nacht haar lichaam in en uit stromen. Een nimbus van waarneming verspreidde zich rond haar alsof haar zintuigen zelf langzaam versmolten met de stad van de maan.

En in het klikken en raspen en krassen begon ze woorden te horen:

...alleen jij... we willen dat je hoort... dit is niet vanwege het meisje... laat haar naar de fontein komen... dit is jouw taak, niet de hare...

Nur Huda hoorde ze ook. Ze pakte Lyra's arm steviger vast en begon iets te zeggen, maar Lyra liet haar zwijgen en ze zei niets meer. De stemmen krasten zachtjes aan de stilte.

... meisje... Nur Huda... je moet ons verlaten... ga naar de fontein... wacht daar... je zult beseffen wanneer we klaar zijn...

Nur Huda fluisterde: 'Moet ik gaan?'

'Ja,' fluisterde Lyra terug. 'Ga er nu heen en wacht. Ik kom snel naar je toe.'

Het meisje stond wankel op en liep weg, om de paar stappen keek ze achterom alsof ze zeker wilde weten dat Lyra er nog was. Het bloemige zand steeg op als mist rond haar voeten toen ze het forum verliet, en kwam toen oneindig langzaam weer tot rust.

Lyra wachtte tot alles stil was. Toen zei ze het donker in: 'Wie zijn jullie? Zijn jullie engelen?'

... we zijn wezens van een ander soort...

'Horen jullie bij het geheime bondgenootschap?'

... veel dieper dan dat... we komen uit de kloven tussen de goede getallen...

'De kloven tussen... Heb ik jullie goed gehoord?'

Geen reactie.

'Vertel me dan iets anders,' zei ze. 'Vertel me wat er in het rode gebouw in de woestijn van Karamakan is. Het gebouw waar de rozen vandaan komen.'

... een opening naar een andere wereld...

Lyra zweeg even. De sterren draaiden boven haar.

'Een opening – bedoelen jullie het soort ding dat Will vroeger een venster noemde?'

... een deurgat naar een andere wereld... daarom waken ze er zo verwoed over...

'De wereld waar de rozen vandaan komen?'

... ze kunnen nergens anders vandaan komen...

Zo simpel was het, en ze had er niet aan gedacht. Een messen-drager uit Cittàgazze moest, lang geleden, op zijn reizen van wereld naar wereld dat venster hebben gesneden en open hebben gelaten. Haar greep op de dingen raakte losser en ze voelde zich duizelig, alsof ze haar gevoel voor boven en beneden, voor nu en toen, voor hier en overal had verloren.

De stemmen zeiden iets anders, maar ze begreep het niet.

... alkahest...

'... alfabet? Zeiden jullie dat?'

... alkahest...

'Alkahest? Wat is dat?'

... de vernietiger van banden...

Ze hoorde het duidelijk, en het was onmogelijk te begrijpen.

'Wat bedoelen jullie? Hoe zit het met dat alkahest? Wat is het?'

... alles vernietigen...

Lyra was verbijsterd. Het was te veel. Ze sleurde zich terug naar waarmee ze bezig was. 'Waar is de dæmon van Nur Huda? Waar is Jamal?'

... in de schatkamer...

'En waar is die?'

... achter je...

Lyra draaide zich om en keek. Het gebouw dat daar had gestaan, was nu een warboel van stenen, waar een paar droge struiken doorheen groeiden.

Ze vroeg: 'Wie houdt hem gevangen?'

... een man die slaapt...

Haar ogen waren gewend geraakt aan het maanlicht; het was bijna zo helder als overdag, en ze stapte gemakkelijk over de stenen en keek beter naar de plek die de schatkamer heette. Het was het soort plek waar slangen zich gemakkelijk kunnen verstoppen, en schorpioenen en giftige spinnen. O, er waren zo veel dingen om bang voor te zijn.

Ze haalde diep adem en drukte haar hand tegen haar hart om het kloppen te vertragen. Het lukte natuurlijk niet, en ze had beide handen nodig om haar te helpen over het kapotte metselwerk te klauteren, dus liet ze haar hart doen wat het wilde en ging verder, hand over hand, voet voorzichtig voor voet geplaatst. In haar droeg ze de nieuwe kennis over het rode gebouw in de woestijn van Karamakan als een kostbaar vat, tot de rand gevuld met zeldzame olie. Niet beven, niet struikelen...

Toen ze een eindje het puin in was gegaan, zag ze een opening in de grond voor zich, en beseftte dat het de schacht was van een grote trap die diep de grond in leidde. Waar zou je het meest waardevolle in een schatkamer bewaren? In de gewelven onder de grond. Er moest daar beneden een soort kluis zijn... En hoe ging ze die openen? In het duister? Zonder gereedschap?

Ze haalde haar schouders op. Het was misschien niet eens mogelijk om er te komen. Maar de treden die omlaagleidden, lagen niet al te vol met gevallen metselwerk, en de maan stond precies in de juiste hoek om de weg naar beneden te verlichten, dus kon ze er niet onderuit. Met de rechterhand op de muur, de linkerhand uitgestoken voor evenwicht baande ze zich voorzichtig een weg naar beneden, zich de hele tijd bewust van het gevaar van uitglijden, een enkel verzwikken of erger.

Omlaag, en verder omlaag, en nog steeds verlichtte het maanlicht haar weg. Onder aan de trap moest ze stoppen: de doorgang die naar het donker leidde, was volledig geblokkeerd.

Maar daar aan de zijkant, buiten de schacht van maanlicht, lag een man op zijn rug te slapen. Eerst dacht ze dat hij dood was, zo roerloos was hij, en haar aderen stroomden vol ijswater. Maar hij snurkte zachtjes, en daar was zijn dæmon, een klein woestijnzoogdier van een of andere onopvallende soort, dat zich in haar slaap aan zijn schouder vastklampte. Zijn gezicht was gehavend en verscheurd in wat een woeste aanval moest zijn geweest, en zijn linkeroog ontbrak: de kas bestond uit leegte en gestold bloed.

Zijn rechterarm rustte op iets naast hem, en toen ze beter keek, zag ze wat het was: een grof vervaardigde kooi, ongeveer zo groot als een schoenendoos, aan elkaar genageld van ruwe planken, met een zware stalen gaasvoorkant. In de kooi zat een dæmon, Nur Huda's dæmon, een klein dier, een soort muis met grote oren en lange achterpoten als die van een kangoeroe. Hij zat gehurkt in de donkerste hoek en rilde.

'Ben jij Jamal?' fluisterde Lyra.

‘Ja – waar is Nur Huda?’ kwam het antwoord, zo zacht dat ze het amper kon horen.

‘Ze wacht op ons. Ik ga je naar haar terugbrengen. Wie is deze man?’

‘Hij ving me en spijkerde deze kooi in elkaar en ik kan er niet uit – hij verstopte zich voor een grote vogel, een soort adelaar, die me wilde pakken en hij worstelde om me weg te halen bij de vogel en toen stopte hij me in deze kooi – ik ben bang. Wie ben je?’

‘Ssst. Ik heet Lyra. Niet bewegen en praat niet. Ik wil hem niet wakker maken.’

Ze moest over het lichaam van de man reiken om de kooi aan te raken, en hij bewoog en kreunde luid, ze schrok ervan. Ze bleef zo stil als ze kon tot hij weer snurkte, en bewoog toen haar hand naar de kooi, om te voelen of ze die uit zijn greep kon tillen. Maar het zou niet mogelijk zijn tenzij ze op zijn borst knielde: ze kon nergens anders op leunen, en tenzij ze haar gewicht op een of andere manier ondersteunde, zou ze uit balans raken en hem hoe dan ook wakker maken. En haar linkerhand deed nog steeds pijn na haar gevecht met de soldaten in de trein uit Smyrna, slechts twee dagen geleden.

Ze tastte zo ver als ze kon rond de kooi. Het hout was erg droog en versplinterd, en het stalen gaas was veel te sterk om te buigen en zat overal diep in het hout geniet.

Ze leunde achterover om erover na te denken.

Jamal fluisterde: ‘Kun je alsjeblieft de kooi openmaken?’

‘Ssst.’

Ze was zich bewust van de maan die langs de hemel bewoog: de lichtstraal bewoog ook, en als ze de dæmon er niet snel uit kreeg, zou ze in het donker moeten opereren. Was Will er maar... Was het listige mes er maar... Dat zou in een oogwenk door het gaas snijden.

Duizend dingen leidden haar af. De geur van de slapende man: niet zomaar een smerig lichaam en ongewassen kleren,

maar iets ergers, zoiets als gangreen. Ze zag dat zijn been gewond was, net als zijn oog; hij zou waarschijnlijk binnenkort sterven. Het geluid van iets veel dieper onder de grond, het zwakst mogelijke gerommel, als rotsen die tegen elkaar schuren. De stilte van de lucht, de benauwdheid en klamheid hierbeneden in de gewelven.

Een gedachte trof haar als een pijl.

De alethiometer –

Het metaal van de naald –

Hij was de mijnwerkers uit Wales op de Noordzeeferry opgevallen. Net als Will, lang voordien. Hij had dezelfde kleur, was van hetzelfde materiaal als het listige mes.

Ze liep een eindje verder weg, terug in de schacht maanlicht, en tastte in haar rugzak naar de alethiometer. Het vertrouwde gewicht ervan voelde heel goed in haar hand, en ze hief hem naar haar wang en hield hem daar een paar seconden, liefdevol.

Ze had hem nooit geopend, nooit geprobeerd hem uit elkaar te wrikken, maar er moest een manier daarvoor zijn. Het mechanisme was door een mens gemaakt en vervolgens in de gouden kast geplaatst, en toen was het glas dichtgedrukt. Ze kon de *klik* bijna horen nu ze erover nadacht. Of anders hadden ze het vastgeschroefd. Als men het had gesloten, kon het worden geopend.

Malcolm, de bekwame monteur, zou weten hoe hij het moest aanpakken. Wat zou hij doen? Ze hield de romp van het instrument in haar pijnlijke linkerhand en probeerde het glas los te schroeven of ze het deksel van een pot losschroefde. Ze had gezien hoe een klokkenmaker in de Covered Market in Oxford een horlogeglas losschroefde, zachtjes, stevig, in een mum. Ze probeerde het, maar zonder succes. Of het zat vast na eeuwen niet te zijn verplaatst, of het was helemaal niet geschroefd.

En toen kwam er nog een herinneringspijl: gebracht door de gedachte aan Malcolm. Hij had een houten eikel gevonden met een boodschap erin en kon die niet openen tot hij probeerde hem op de verkeerde manier los te schroeven, met de klok mee.